ఇల్లరికం

అమ్మా నాయనా కలిసి తమ ఏకైక పుత్రుడు శంక్రావును వెయ్యి కళ్ళతో కనిపెట్టి రక్షించేటప్పుడు ఆ పిల్లవాడికీ అనుభవానికీ మధ్య తాము పెట్టని గోడలల్లే నిలబడి ఉండి అతన్ని ఎందుకూ పనికిరాని వాజమ్మగా తయారు చేస్తున్న సంగతి తెలుసుకో లేక పోయినారు. అబ్బాయి ఆటలకూ పాటలకూ పోతే చెయ్యీ కాలూ విరిగిపోతుందేమో! స్నేహితులతో తిరిగితే చెడిపోతాడేమో! అబ్బాయిని జవాను బడిదగ్గర దిగవిడిచి రావాలి, మళ్ళీ వాడే బడినించి వెంటపెట్టుకు రావాలి. అబ్బాయి చీకటి పడ్డ తరవాత ఇల్లు కదలటానికి ఎంతమాత్రమూ వీలులేదు. ఫలితం? అబ్బాయికి ఎవరితోనూ మాట్లాడటమైనా చాతకాదు; బజారుకు పోయి కానీ గుండుసూదులు కొనుక్కు-రావటమైనా తెలీదు; మేస్టరుగారు గట్టిగా మాటలాడితే అబ్బాయి బావురుమని క్లాసులో ఏడిస్తే అబ్బాయి ఉపాధ్యాయులందరితోనూ "అయ్యా, అబ్బాయితో గట్టిగా మాటలాడకండి!" అని నాన్నగారు వెళ్ళి హెచ్చరించి రావలిసి వచ్చింది. అసలే అబ్బాయి అంతంత మాత్రపు తెలివితేటలవాడు. అమ్మకు నాన్నకు లేని తెలివితేటలు అబ్బాయి కెక్కడినించి వస్తాయిగనకా?

అయితే పెద్దలు సంపాదించింది కట్టుకుపోయినంతవుంది కనక అబ్బాయికి స్కూళ్ళో ఎంతమంది మేష్టర్లో ఇంటిదగ్గరకూడా అంతమంది మేష్టర్లని పెట్టి ప్రైవేటు చెప్పించి ఒక్కొక్క క్లాసే దాటించారు. అబ్బాయి మెట్రిక్కగానే చుట్టుపక్కలవున్న లక్షాధికారుల అమ్మాయిలలో ఒక అమ్మాయిని ఏరి అబ్బాయిచేత అమ్మాయికి మూడు ముళ్ళు పెట్టించారు.

అబ్బాయి కాలేజీ చదువు చదవటమూ మానటమూ అనేది పెద్ద సమస్య అయిపోయింది. అమ్మగారు అబ్బాయిని అరక్షణమైనా విడిచి ఉండలేదు. నాన్నగారుకూడా అంతే మరి. అయితే అబ్బాయి మామగారికి మాత్రం అల్లుడు ఐ. సి. యస్. అయితే బాగుండునని ఉంది.

మూడు రోజులపాటు రాగాలూ, పెడబొబ్బలూ, నిద్రాహార విసర్జనాలూ ఉపోద్ఘాతంగా అబ్బాయి నాన్నగారితో కూడా పట్టణం ప్రయాణమైనాడు. కాలేజీలో ప్రవేశించటానికి రోజూ అబ్బాయిని ఉత్తరం రాస్తూండమని చెప్పి బండి కదలగానే అమ్మగారు అట్లాగే మూర్ఛపోయింది.

2

అబ్బాయిని నాన్నగారు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో ప్రవేశపెట్టి విక్టోరియా హాస్టల్లో చేర్పించారు. అతన్ని విడిచి రావటానికి కాళ్ళాడలేదు నాన్నకు. వాళ్ళ గ్రామం కుగ్ర

వాళ్లు కాలేజీలో ఇంకా ఇద్దరున్నారు. అందులో ఒకడు శంకర్రావుకు మొదటినించీ సహాధ్యాయి—స్నేహితుడు మాత్రం కాడు. ఆ ఇద్దరు కుర్రాళ్ళతోనూ నాన్నగారు "ఏమర్రోయ్, అబ్బాయిలూ, మనవాణ్ణి కాస్త కనిపెట్టి వుండండి. మీరు వెంట లేకుండా వాణ్ని ఎక్కడికీ పోనివ్వకండి. జాగ్రత్తసుమా!" అని మరీమరీ చెప్పి ఇంటికి వచ్చేశారు.

వాళ్ళ ఊళ్ళో ఆయన గొప్పవాడు కాని పట్నంలో ఆయన గొప్పేమిటి? ఆయన ధార్మికపు విజ్ఞాపన ఆ కుర్ర వాళ్ళకు అసహ్యాం కలిగించింది. పట్నానికి ప్రతిసంవత్సరమూ ఎంతమంది కుర్రాళ్ళు రావటం లేదు! తమకు పీడి కాపలా ఏమిటి, తద్దినం ?

శంకర్రావు సహాధ్యాయికి మరీ మండింది. ఈ వాజ ఎన్నడూ తనను పలకరించిన పాపానకూడా పోయిన వాజ కాదు, స్కూలులో చదివినంత కాలమూనూ. సంపన్నుననిసరే. వాడినిక్కా వాడి సంపదా వాడికే ఉండుగాక! తన కేమిటి? "ఏమోయ్, ఏమోయ్! ఇదేమిటోయ్, అదేమిటోయ్ అంటూ శంకర్రావు తననిపలకరించబోయినప్పుడల్లా వాడికి మండిపోయేది. శంకర్రావు మొదటిమూడు రోజులూ సమస్తము కోల్పోయిన వాడల్లే బిక్కమొహం వేసుకు తిరిగి, నాలుగో రోజునించీ మళ్ళీ మానవ ప్రపంచంలో పడి, తన సహాధ్యాయిని ఊరు చూడటానికి వెంట రమ్మన్నాడు. సహాధ్యాయి సరే లెమ్మనికూడా తలాయించాడు.

3

పట్నంలో కాలుపెట్టి నెల తిరగక పూర్వమే అబ్బాయి ఎటువంటివాళ్ళ చేతుల్లో పడాలో అటువంటి వాళ్ళ చేతుల్లో పడ్డాడు. వాళ్ళల్లో ఒకడు మరొక కాలేజి విద్యార్థి. రెండోవాడేమిటో వాడికే తెలీదు. ఇద్దరూ కలిసి తిరుగుతూండేవాళ్ళు. వారికి శంకరం ట్రిప్లికేను బీచిమీద తటస్థపడ్డాడు.

శంకర్రావును చూచిన మరుక్షణంలో వాణ్ణి ఆ ఇద్దరూ పుస్తకం చదివినట్లు చదివారు; వెంటనే వాడితోటి పరిచయం సంపాదించారు; రెస్టరెంటుకు తీసుకొని పోయి నారు, ముగ్గురూ తిని వాడిచేత డబ్బు లిప్పించారు; సినిమాకు తీసుకుపోయినారు, వాడిచేత టిక్కెట్లు కొనిపించారు; సినిమా అయినతరువాత బారుకు తీసుకు పోయినారు, వాడిచేతకూడా తాగించారు; వాడు కక్కున్నాడు, కాని డబ్బుమాత్రం ఇచ్చాడు. మళ్ళీ కనిపిస్తామని చెప్పి వాడిదగ్గర చొరొక రూపాయీ తిసుకుని వాళ్ళు వెళ్ళిపోయినారు.

అబ్బాయికి తోడులేకుండా బస్సెక్కటం చాతకాలేదు. ఆఖరుకు చొరవచేసి మైలాపూరు బస్సెక్కితే బస్సువాళ్ళు దించేశారు. తరువాత మరి బస్సు రాలేదు. రిక్షావాళ్ళుమాత్రం పిల్లులల్లే ఖాళీరోడ్లమీద కారాడు

తున్నారు. ఒక రిక్షావాణ్ణి పిలిచి ట్రిప్లికేనుబస్సు వస్తుందా అని అడిగితే వాడు శంకరానికి అరవం రాదని కనుక్కొని అరవంలో ఏదో వాగాడు.

"విక్టోరియా హాస్టలుకు తీసుకుపోతావా?" అని అడిగాడు శంకరం వణుకుతున్న గొంతుతో. వాడు సరే, ఎక్కమన్నాడు. విక్టోరియా హాస్టలుదగ్గిరదించి రిక్షావాడు రూపాయి ఇయ్యమన్నాడు. శంకరం మారు మాట్లాడకుండా ఇచ్చాడు. ఇంకా ఎక్కువ అడగనందుకు తన్ను తాను అరవంలో నానాబూతులూ తిట్టుకుంటూ రిక్షావాడు వెళ్ళిపోయినాడు.

హాస్టలు మూసివుంది. శంకరం బీచిమీద పడుకుని తెల్లవారుజాముకు నిద్రపోయినాడు.

మర్నాడు సాయంకాలం స్నేహితులిద్దరూ మళ్ళీ వచ్చారు. ఎక్కడికి పోవటానికీ తన దగ్గిర డబ్బులేదన్నాడు శంకరం. డబ్బున్నదికాని, వాళ్ళవెంట పోవటానికి భయంవేసింది. డబ్బులేకపోతే తన్నిపుట్టిస్తామన్నారు కత్తెరగాళ్ళు. హడలిపోయి శంకరం వారివెంట మళ్ళీ వెళ్ళాడు. కిందటిరాత్రి శంకరం బీచిమీద పడుకోవలిసివచ్చిందని ఈరాత్రి వాణ్ణి స్నేహితులు ఒకానొక వీథిలో ఒకానొక ఇల్లు చేర్చి ఇక్కడ వాడు పడుకునే ఏర్పాటు చేశారు. వాడి పక్కలో మరెవత్తోవచ్చి పడుకుంది. గుండెపగిలి శంకరం మంచంపట్టెను గట్టిగా కరుచుకుని పడుకున్నాడు.

తెల్లవారిన తరువాత బస్సుకు మాత్రం డబ్బులిచ్చి పర్సు తమదగ్గిరే ఉంచుకుని శంకరాన్ని స్నేహితులు

సాగనంపారు. హాస్టలువార్డెను శంకరం హాస్టలులో చేరక పోయినందుకు గట్టిగా మందలించాడు.

4

అబ్బాయిని స్నేహితులు మాత్రం వదలలేదు. వాళ్ళను ఎల్లావదిలించుకోవలిసిందీ అబ్బాయికి తెలియ లేదు. కాలం గడిచినకొద్దీ అటువంటి అవశ్యకతకూడా తగ్గిపోయింది. అన్ని విషయాలలోనూ తనుకూడా వాళ్లంత వాడయేటప్పటికి వాళ్లను చూస్తే వెనకఉండినభయం పోయింది. డబ్బుకు డబ్బావస్తున్నది ఇంటినించి. అబ్బాయి డబ్బు ఖర్చుచేస్తున్నాడని కొంచెం నసుగుతున్నాడు నాన్న గారు ఇంటిదగ్గిర. అయితే అమ్మగారుమాత్రం "అయ్యో!! అదేమిటండీ? పట్నంలో ఖర్చు కాదా ఏమిటి?. మరీవీడ వాడికి మల్లేఉంకేమంటారండీ, దాందుంప తెగా! అంతా వాడికేగా!" అనిభర్తమీద ఆడతర్కం చాలా ఉపయో గిస్తూ వస్తున్నది.

ఇక్కడ అబ్బాయి హాస్టల్లోనించిలేచి వేరేగదులు తీసుకున్నాడు. వాడిస్నేహితులు వాడు తెచ్చేడబ్బుకుకూడా పరిమితిఉందని కనిపెట్టి ఇంకా కొత్తవాళ్ళను పట్టుకొస్తూ న్యాయంగా దోపిడిలో శంకర్రావుకుకూడా భాగం పెడు తున్నారు. తనుఒకప్పుడు వంచనఅయినవాడే అయిన ప్పటికీ, వాడికి ఇతరులను వంచించటం సరదాగా ఉంటు

న్నది. తమజట్టులో కలుస్తున్నవారినిచూస్తే వాడికి కించిత్తయినా గౌరవంలేకపోగా పరమఅసహ్యంకూడానూ. మొదట్లో తను స్నేహితులుకూడా తనను అట్లాగేచూశారనే ఆలోచన వాడికి తట్టలేదు.

వాడు కాలేజీ కూడా మానేశాడు. ఎవరితోనో పట్నం లేచివచ్చి, ఒంటిమీది నగలన్నీ పుస్తెతో సహా క్రమంగా అమ్ముకుని తిని, ఆఖరుకు సొమ్ముతోపాటు లేపదీసుకుని వచ్చిన వణ్ణికూడా పోగొట్టుకుని ఒంటరిగత్తెగా నిలిచిపోయిన ఒక ఆడమనిషి శంకరం పాలపడ్డది. ఆమనిషి వచ్చినప్పటినుంచీ శంకరానికి మరొకలోకమే లేదు. ఏకారణం వల్లనో వాడికి భోగంవాళ్ళంటే చెప్పరాని భయంగా ఉంటూవచ్చింది. వాళ్ళజోలికి పోకుండా తప్పించుకు తిరుగుతూ వచ్చాడు. అంతచిన్నవయస్సులో ఉన్నవాడు ఆడదాని పరిచయం అయిదునిదుపాల్లో చేసుకోవాలంటే కష్టమేమో. ఈ ఆడమనిషితో అటువంటి చిక్కు లేకపోయింది.

5

అబ్బాయిని నాన్నగారు ఈప్రపంచంలో ఉండగా వచ్చి కళ్ళారా చూడగలిగారు. ఆయనకు కొడుకునుగురించి కబుర్లు వెళ్ళినై. అబ్బాయి దసరా సెలవులకు ఇంటిరాకపోవటం, ఈకబుర్లన్నీ విన్నమీదట అనుమానాస్పదంగా

కనిపించింది. ఆయన ఇంటిదగ్గిర భార్యమీద ఎగిరి పడ్డాడు.

అబ్బాయి చెడిపోతున్నాడన్న భయం అమ్మగారికి కలగలేదు. పైగా అటువంటి లుచ్ఛాఖోరు కబుర్లు విశ్వసించినందుకు ఆవిడగారికి భర్తమీద తాటిప్రమాణం కోపం రేగింది.

"ఈరభసఅంతా దేనికి? నేను స్వయంగా వెళ్ళి అబ్బాయి యెట్లావున్నాడో చూపిస్తాను!" అన్నాడు తండ్రి.

అదుగో. నువు అబ్బాయిమీద ఎవళ్ళెవళ్ళో చెప్పినవన్నీ నమ్ముతున్నావన్నది భార్య. ఆవిడతో తర్కించటం వృథా అనుకుని తండ్రి మాట్లాడకుండా ఆ రాత్రి బండికి పట్నం బయలుదేరాడు. అబ్బాయి డబ్బు కాలేజి అడ్రసుకు తెప్పించుకుంటూ ఉండటంవల్లనూ, కాలేజీకి రాకపోవటంవల్లనూ ఎక్కడ ఉంటున్నదీ తెలియలేదు. అబ్బాయి హాస్టల్లో ఉండటంలేదనీ, కాలేజీలో అబ్బాయి పేరు కొట్టేశారని మాత్రమే తెలిసింది నాన్నగారికి.

కాని కాలేజీలో చదువుతున్న శంకర్రావు సహాధ్యాయి కష్టపడి నాన్నగారిని అబ్బాయి ఉంటున్న ఇంటికి తీసుకుపోయి విడిచిపెట్టి చల్లగా తిరిగి వచ్చేశాడు.

అబ్బాయి కలలు అయిపోయినై. అతను మారు మాట్లాడకుండా నాన్నగారివెంట ఆ రాత్రి మెయిలెక్కి ఇంటికి వచ్చేశాడు.

pg. 162

6

"నిన్ను మేమిద్దరమూ కలిసి చెడగొట్టాం. నువ్వీ ఇంట్లో బాగుపడవు. పోయి మీమామగారియింట్లో ఉండు. ఆయనకు నిన్ననే ఉత్తరం రాసేశాను. బహుశా ఇవాళ ఆయనే వస్తాడు. నీభార్య రజస్వలా కూడా అయింది. నువ్వక్కడే ఉండి మీమామగారు ఇష్టపడ్డప్పుడు నువ్వు నీభార్యతో కాపరం ప్రారంభించవచ్చును. నువ్వు బాగుపడ్డా చెడి పోయినా ఆయన పూచీయే కాని నాపూచీ ఏమీ లేదు. నేనుఘట్టిగా చెంపలు వేసుకుంటున్నాను జరిగిన దానికి. నాకు చాతకాదు. మీమామగారికి చాతకాకపోతుందీ? నీ ఖర్మంనీదీ!" అని నాన్నగారు తేల్చిచెప్పేశాడు.

అమ్మగారు ఏమీమాట్లాడలేదు. ఆవిడ అబ్బాయి ఇంటికివచ్చిన క్షణం నించీ గుండెపగిలేటట్టు రాగాలు పెడు తున్నది.

ఆ వాతావరణంలో అబ్బాయికి చచ్చు నాతం కమ్మినట్టయింది. "పొరపాటున చేశాను. అటువంటి పనులు చెయ్యను. ఇకముందు సరిగా ఉంటాను!" అందా మనుకున్నాడు అబ్బాయి. కాని నోరు పెగలలేదు. పట్నం వదిలి పెట్టగానే వాడికి తన ప్రకృతియావత్తూ మారినట్టు యింది. మళ్ళీ వెనకటి వాజ మిగిలాడు. వెనకటి వాజ ఈనాన్నకూ అమ్మకూ దగ్గర వాడుగా నన్నా వుండే వాడు; ఈవాజ కిక్కడ ఎవరూ లేరు. కేవలమూ ఒంటరిగాడు! .. ....,

7

ట్రైన మామగారితోపాటు ఇంటరు క్లాసు పెట్టెలో కూర్చుని అత్తవారింటికిపోతూ శంకరం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఇందులో తనకు శిక్ష ఏముందాఅని. తండ్రి తనను మామగారికి నప్పగిస్తానన్నప్పుడతను అదేదో తనకు శిక్షగాభావించాడు. కాని మామగారిని చూసిన కాస్సేపట్లో ఆ అభిప్రాయం పోయింది. ఆయన తనను చూడగానే మామూలుగానే పలకరించాడు. తనతో ఆయన పెద్దదీర్ఘ సంభాషణలేమీ చెయ్యాని మాట వాస్తవమేగాని ఆయన ఎప్పుడూ మితభాషి. మొత్తంమీద ఈ ఏర్పాటేబాగున్నది. తనను చూసి అమ్మా నాన్నా కంగారవుతున్నారు. వాళ్ళను చూడటమే పుండు కెలికినంత బాధగా వుంది.

అత్తవారింటికి వెనక వెళ్ళినప్పుడల్లా ఎంతబాగా చూసేవాళ్ళో శంకరం మరిచిపోలేదు. ఆ విధంగా తనకు కాలం వెళ్ళినా వెళ్ళినట్టే. తన్నుతో గారెలతట్టలో పడ్డట్టున్నది అతని ప్రాణానికి.

ఈ మురుపు అత్తవారిల్లుచేరిన అరగంటలో వదిలింది అబ్బాయికి. అతన్ని ఆడజనం ఎవరూ పలకరించలేదు. మగవాళ్ళు పలకరించినా ఆపలకరింత ఎట్లావుండాలో అట్లాగేవున్నది. తనను అత్తవారింట కుష్టువాణ్ణిచూసినట్టు చూడబోతున్నారని వాడికి స్పష్టమయింది.

"వెధవలు. మీతో నాకేమిటి? ఎంతచెడ్డా నేను అల్లుణ్ణి!" అనుకున్నాడు శంకరం. అకస్మాత్తుగా వాడికి ఒక చిత్రమైన మనోవికాసం కలిగింది: చేసింది తప్పోఒప్పో; తనే మగవాడు. ఈ వెధవలు తను చేసిన పనుల్లో ఒకటి కూడా చెయ్యలేరు. తను నాలుగు నెలలపాటు జీవించిన పద్ధతిలో ఒక్కపావుగంట జీవించలేరు!

లోకం తప్పుడు పనులకింద కట్టేసిన వాటిని చెయ్యటంలో ఇంకేమీ లేకపోయినా ఈ ఒకటుంది — అవి మనిషియొక్క అనుభవంకింద జత అవుతై. ఒక విధంగా అవి అమూల్యమైన అనుభవాలు. సాహసించి ఆ అనుభవం సంపాదించిన వాడికి మామూలు మనుష్యులు నిర్జీవ ప్రతిమలుగానూ, మామూలు నీతి వేళాకోళంగానూ కనిపించక తప్పదు. వాళ్ళను తీసివేత మనుష్యులకింద కట్టెయ్యజూచే వాళ్ళనుచూస్తే ఒకొక్కప్పుడు వాళ్ళకు చాలా అసహ్యం వెయ్యటానికి అవకాశం వుంది.

ఈ మనోవికాసం శంకరానికి తల్లిదండ్రుల దగ్గిరే వచ్చి వుండవచ్చును. కాని వారికీ తనకూ మొదటినించీ ఒకవిధమైన బంధం వుండింది. దాన్ని అతిక్రమించటం అతనికి చాతకాలేదు. పైగా వాళ్ళు తనకోసం నిజంగా బాధపడుతున్నారు. ఆ బాధముందర వాళ్ల తెలియనితనం లెక్కకు రాలేదు. ఈబడితే అంతా తన కెవరు? వీళ్లకు తన్ను గురించిన దిగులేముంది? వీళ్లకు ఏం తెలుసునని తనను కుష్టువాడికింద జమకడతారు? వాళ్లు తనకంటె ఏవిధంగా యోగ్యులు? తనకున్న ధైర్యం లేదనా? తను

వాళ్ళకంటె ఏవిధంగా తక్కువ? తన ఆరోగ్యంగాని శరీరంగాని ఏమీ చెడలేదు. తనకు చివరకు ఆ తాగుడైనా అలవాటుకాలేదు. తాగి తను ఆనందించాడు. ఆ ఆనంద మేమిటో వీళ్ళలో ఒక్కడికీ తెలియదు. పరస్త్రీతో పోయినాడు తను. తనదగ్గర ఉన్నంతకాలమూ ఆ మనిషి తన కిచ్చిన ఆనందంలో వీరిభార్యలంతా వీరికెన్నోవంతు ఇస్తున్నారో! అదీకాక ఆమనిషి వీరిలో ఒక్కడి మొహాన ఉమ్మికూడా వెయ్యదు!........తన కేంలోపం జరిగిందె. జరిగినంతకాలమూ తనూ ఏలాడు! చాలు ఈజీవితానికి!

శంకరం అభిప్రాయాలన్నింటినీ సమర్థించటం కష్టం. అందులో ఆత్మవంచనా, ముక్కుసూటిగా చూచుకోవటమూ లేకపోలేదు. కాని అందులో కొంత నిజముంది. అదికూడా అటే ముఖ్యంకాదు — అందులో చాలా న్యాయం వుంది; వాడట్లా భావించి తీరుతాడు, మరొకరితో అట్లా తర్కించక పోయినా.

8

త్రన అత్తవారికి తనుచూస్తే గౌరవం లేనందుకు శంకరం సులభంగానే సర్దిపెట్టుకున్నాడు. కాని వాళ్ళు తనను పనివేళా అగౌరవం చెయ్యటం సహించలేకపోయినాడు. పొద్దుటిపూట తను ఎదట లేకపోతే కాఫీకి పిలవరు,

లేదా తనదగ్గరికి పంపించరు. తరువాత ఎప్పుడో తను కనిపించినప్పుడు చల్లారిపోయిన కాఫీ ఇస్తే ఇస్తారు, లేక పోతే అదీ లేదు. భోజనాలుకూడా అంతే, "అల్లుడు భోజనానికింకా రావడం లేదా ఏం?" అని ఎవరో ఒకరు అంటే, తన మామగారు "ఏంచేస్తున్నాడో దొరగారు!" అనే వాడు. అనుగులకు మడుగులొత్తవలిసిన అల్లుణ్ణి అరచేతిలో చిక్కించుకుని ఆ పెద్దమనిషి పొందుతున్న ఆవ్యక్తానందానికి అంతులేదు. తనకు వడ్డనచేసేటప్పుడు వంటమనిషి కూడా మారడగటమూ, నెయ్యివెయ్యటమూ మొదలైనవి మరిచిపోవటం శంకరం గమనిస్తూ వచ్చాడు. ఈ ప్రవర్తన భరించలేక ఒకసారి అతను వంటమనిషిని కాస్త హెచ్చరించెటప్పటికి ఆవిణ్ణి వెనక వేసుకుని తన మామగారు "ఆవిడ మరిచిపోతే నువ్వే అడిగి వడ్డించుకోరాదూ? ఆవిడేమైనా నీకు అత్తగారా ఆడబిడ్డా!" అని కోప్పడ్డాడు.

మామగారు "ఆడబిడ్డ" అనేమాట ఉపయోగించినందుకూ,తనను కోడల్ని చూసినట్లు చూడటానికీసరిపోయిందనుకున్నాడు శంకరం. కాని మామగారికి అది నేమీ మారుమాట చెప్పలేదు. అతని వ్యవహారం యావత్తూ బావి అంచున ఉన్నట్లున్నది. తను తొందరపడి ఏదైనా అంటే అందరూ ఒక్కసారి తన మీదపడి జరిగి పోయినదంతా పట్టుకుని దుమ్మెత్తిపోస్తారేమోనని అతనికి భయంగా ఉంది. వాళ్ళ ఖర్మమూ అని ఎవరూ ఆ గొడవే తీసుకరావటం లేదు. ఒకవేళ తనుమామగారితో పోట్లాడివెళ్ళితే "పుట్టింటికేగా." ఇప్పట్లో అతనికి అది ఏమాత్రమూ ఇష్టంలేదు

శంకరానికి ఒక్కందుకే కష్టంవేసింది. ఎవరెట్లా ఏడిస్తే తనకేం? తనభార్యా యోగ్యురాలై తనమనిషి కాకూడదమా? ఆమనిషిలో అటువంటి లక్షణాలేవీ కనిపించ లేదు. ఆవిడ తనకెన్నడూ కనిపించేదికాదు. ఆఖరుకు తనకు ఆవిడ చీల్చిన ఆకులన్నా వచ్చేవికావు తాంబూలానికి. తనకు కాళ్ళు కడుక్కునేటందుకు నీళ్ళివ్వటమో, తుడుచు కునేటందుకు తువ్వాలివ్వటమో అయినా చేసేదికాదు. ఆవిడ తను కనబడితే దృష్టి పక్కకు తిప్పుకుంటుందనీ, చాటుగానన్నా తనవంక చూడదనీ శంకరం రూఢిచేసు కున్నాడు.

ఎప్పుడైనా ఒంటరిగా చిక్కితే నిలువదీసి నాలుగు మాటలూ భార్యను అందామని చూస్తున్న శంకరానికి ఆవిడ ఒకసారి చిక్కింది. అతను చెయ్యి పట్టుకోగానే ఏదో పురుగును తాకినట్టు చెయ్యి విడిపించుకుని ఎడంగా తొలిగింది. శంకరం మండిపడి, అదంతా అసహ్యమా, సిగ్గా అని అడిగాడు. తనను అతనేదో ఫెడేలున తిట్టినట్టుగా ఆమె వెక్కివెక్కి ఏడవసాగింది. ఆతనికి ఆదృశ్యం మాడ డానికి రోతగలిగి, "ఫో అవతలికి!" అని చీదరించుకున్నాడు. ఆమె అంతఏడుపూ మానేసి అక్కణ్ణించి జారుకున్నది

9

ఇల్లరికం వచ్చిన మూడోనాడు రాత్రి శంకరం పార్వతితో పరిచయం చేసుకున్నాడు. పార్వతి అతని మరదలు. పదేళ్ళుదాటినపిల్ల. పెళ్ళి కావలిసి ఉంది. ఆ రాత్రి వరకూ ఆ పిల్ల అతన్ని పలకరించిగాని ఎదటికి వచ్చిగాని ఎరగదు. ఆమెకూడా తనను కుష్టువాడికిందనే కట్టింది కామాలనుకున్నాడు శంకరం. తననుగురించి మిగిలిన వాళ్ళంతా అనుకునేమాటలు ఆమె వినకుండా ఉంటుందా?

ఆ రాత్రి అతను భోజనానికి వెళ్ళలేదు. దీపం ఆర్పేసి తనగదిలో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఎవరూ వచ్చి తనని పిలువకపోతే ఆపూటకు భోజనం మానుదామనుకున్నాడు. ఎన్నడూ ఏవిధమైన దారిద్రమూ ఎరగని శంకరానికి ఒకపూట భోజనం మానెయ్యటం దారిద్ర్యం యొక్క అవతలి పొలిమేరగా తోచింది. భయంవేసింది. కాని గుండె రాయి చేసుకున్నాడు.

ఇంతలో ఏదో అలికిడి అయింది. తరవాత చిన్న గొంతు "బావా"

ఆశ్చర్యంతో శంకరం సమాధానం చెప్పలేక పోయినాడు. తనను ఎవరూ పలకరించేవారు లేరని అతని తెలుసును.

"అక్కడున్నావా, బావా?"

శంకరం లేచివెళ్ళి స్విచ్చినొక్కాడు. గడపలో పార్వతి నుంచునిఉంది. ఆమె ధైర్యంగా లోపలికివచ్చి "చీకట్లో కూర్చున్నావేం!" అన్నది. శంకరం చెవుల కిది దగాయింపుగా వినపడ్డది. ఎవరూలేని సమయం చూచి పార్వతి తనమీద దాక్షీకం చెయ్యటానికి వచ్చిందను కున్నాడు.

"భోజనానికి రాలేదేం?" అంతా భోజనంచేస్తు న్నారు."

"నాకు తెలీదే!" అన్నాడు శంకరం ఎగతాళితో కూడిన ఆశ్చర్యంతో.

"భోంచేద్దుగాని, రా బావా!"

"కానీ, ఏం తొందర?"

"అమ్మ రమ్మంటున్నది."

పార్వతి గొంతులో అకస్మాత్తుగా ప్రవేశించిన అను మానం గమనించి ఆ పిల్ల అబద్ధం ఆడుతున్నదని శంకరం గ్రహించాడు అతను నవ్వుతూ "ఈ ఇంట్లోనన్నెవరూ భోజనానికి పిలవరు" అన్నాడు.

"అయితేమాన్లే, భోంచేదాం, రా బావా?" అంటూ పార్వతి దగ్గరికి వచ్చి అతని చెయ్యి పట్టుకు లాగింది.

ఆమెను చూచి శంకరం చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఈఎడారిలో కూడా ఒక జలప్రదేశం ఉందా అనిపించింది.

"పోదాంలే, అందరి భోజనాలు అయిన తరువాత

మనయిద్దరమూ భోంచేదాం కూర్చో. కూర్చుని ఏమైనా కబుర్లు చెప్పు."

పార్వతి సుముహం ఆమాటతో వికసించింది ఆ పిల్ల చాలా కాలం మాతామహుడి దగ్గిర పెరిగింది. ఆమెకు పల్లెటూరి మర్యాదలు అవీ అలవాటుపడినై. తన బావ స్థానంలో ఉన్నవాణ్ణి చాలా మర్యాదగా చూడాలని ఆమెకు స్పష్టంగా తెలుసును.

తనబావనుగురించి ఇతరు లనుకున్న మాటలన్నీ విని పార్వతి అతన్ని చాలా అసహ్యంగా ఊహించుకుంది. తీరా చూసేటప్పటికి అతను పెళ్ళినాడున్నట్టే ఉన్నాడు. ఈ లోపల అతను పాడైపోయిం దేమిటో ఆమెకుఅర్థంకాలేదు. అక్కడికీ రెండురోజులపాటు జాగ్రత్తగా అతన్ని గమనించింది. ఇతరులు అతన్ని ఎంతఅసహ్యంగా చూస్తున్నారో శంకరంకంటె ఆమె బాగా యెరుగును. తన్నుగురించి చాటుగా అందరూ అనుకునే మాటలు శంకరం ఊహించాడు, పార్వతి స్వయంగా విన్నది. ఆమెకు తన బావగారి మీద రహస్యంగా జాలీ, అభిమానమూ కలిగినై.

ఆమె ఇప్పుడు శంకరంతో తనవాళ్ళు అతన్ని గురించి యేమనుకుంటున్నారో అవన్నీ చెప్పేది.

తన జీవితంలో ఇదొక అందమైన సంఘటన అనుకున్నాడు; ఇటువంటివి నిజంగా జరుగుతవని అతనికి తెలియదు అతను పార్వతిని దగ్గిరికి తీసుకొని ఆమె చెంపలు రెండూ కృతజ్ఞతతో ముద్దుపెట్టుకుని "నీమూలంగా నా యిల్లరికం మరింత కష్టమే అవుతుందో, సుఖమే అవుతుందో

తెలీకుండా ఉంది!" అన్నాడు. పార్వతితో పోల్చితే ఇతరులు మరింత దుర్భరం అవుతారు; కాని పార్వతికోసం ఇతరులను ఏదోవిధంగా భరించవచ్చునేమో! శంకరం మనస్సులోవున్న ఈఅభిప్రాయం పార్వతి గ్రహించ లేకపోయినప్పటికీ తననుచూస్తే అతనికి చాలా యిష్టమయిందని ఆపిల్లకు స్పష్టమయింది

"అమ్మాయ్, పార్వతమ్మా!" అని ఎవరోపిలిచారు.

"ఇక్కడ ఉన్నాం-నేనూ, బావా!"

"భోజనానికి రా? ఇద్దరూ రండి."

పార్వతి బావ వంకచూసి నవ్వి తలవూపింది. ఇద్దరూ భోజనానికి బయలుదేరారు.

10

మర్నాడు కాఫీకీ, మధ్యాహ్నం భోజనానికీ కూడా ఇటువంటి ఎత్తేవేసి శంకరాన్నికూడా తనతోపాటు పిలిపించింది పార్వతి. అయితే ఈసారి ఆపిల్ల జాగ్రత్తపడి వేళకుముందే వెళ్ళి బావగారి దగ్గిర కూర్చోటంవల్ల అతను కూడా అందరితోపాటే వచ్చి కాఫీ తాగటానికి భోజనం చెయ్యటానికీ అవకాశం దొరికింది.

కాని శంకరానికి ఇదేమీ బాగాలేదు. పార్వతి యుక్తివల్ల అతనికాపిల్లమీద మమకారం ఏర్పడటమేతప్ప మరేమీ జరగలేదు. ఆరాత్రి మళ్ళీ భోజనాలవేళ అతనున్నచోటికి పార్వతి వచ్చింది. అప్పుడే ఆపిల్లకు బావ

గ్గర చాలా చనువేర్పడ్డది. ఆమె వచ్చి వెనకనించి అతని మెడ చుట్టూ చేతులువేసి తలమీద చెంపపెట్టి, "ఎప్పుడూ అట్లా ఉంటావేం, బావా?" అని అడిగింది.

ఆపిల్లకు భగవంతుడిచ్చిన ప్రేమించే స్వభావానికి శంకరం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. తను చిన్న చిన్న చేతులతో తన ఆపేక్షను సులభంగా ప్రకటించటమేకాక ఇతరులు అట్లా ప్రకటించినాకూడా అర్థంచేసుకునేది. ఆపేక్షగా "పార్వతీ!" అంటేచాలు ఆపిల్లకళ్ళు మెరిసేవి, తనశరీరం తగలగానే ఆపిల్లశరీరంలోకి కొత్తశక్తి వచ్చినట్టు శంకరానికి తట్టేది. "ఇటువంటి విచిత్రమైనవ్యక్తి ఈగూడెంలోకిఎట్లావచ్చింది? ఈపశువులు ఈ మెకు ఏమి ఆనందం ఇవ్వగలరు? ఆఖరునకు దీనికెటువంటి తేభ్యం భర్త అవుతాడో!" అనుకునేవాడు శంకరం.

"భోంచేసే వేళ అయింది పోదాం రా, బావా!" అన్నది పార్వతి అతని చేతులు పట్టుకుని లాగుతూ.

"నేను రానులే. నువు వెళ్ళి భోంచెయ్యి."

"ఎవరూ పిలువలేదనేనా? నేను పిలిస్తే చాలదు బావా?"

"అందుకు కాదు. నాకేమిటో తలనెప్పిగాఉంది.భోంచెయ్యను! నువు వెళ్ళి భోంచెయ్యి."

పార్వతి మారుమాటాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. శంకరం నిట్టూర్చాడు. తనను ఎవరో ఎందుకో ఇట్లా పరీక్షిస్తున్నారనుకున్నాడు. ఇది రామాయణంలో పిడకలవేటో సుందరకాండో తెలియలేదతనికి.

రెండు నిమిషాల్లో పార్వతి మళ్ళీ వచ్చింది. ఆమె చేతిలో అమృతాంజనం డబ్బా వుంది. శంకరం కంట జల జలా కన్నీళ్ళు రాలినై. అతను వాటిని ఆపలేకపోయినాడు. అట్లా జరుగుతుందని అతను కలలోకూడా ఊహించి వుండ లేదు.

మానవుడు దాదాపు దేనికైనా చప్పున కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకోవచ్చును. సంగీతం వింటూ చప్పున కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకునేవాళ్ళున్నారు. అది ఒక్కొక్కరి తత్వాన్ని, మానసిక స్థితిని బట్టీ వుంటుంది. ఆక్షణంలో వారికి ఉద్రేకం వస్తుందే కాని, ఆ ఉద్రేకం వారికి సుఖమే ఇస్తున్నదో బాధే కలిగిస్తున్నదోకూడా వాళ్లు నిర్ధారణ చేసుకోలేరు. ఆక్షణం దాటిపోయిన తరవాత వారు నిర్ధారణ చేసినా ఆ నిర్ధారణ సరిగా వుంటుందని నిశ్చయంలేదు. శంకరానికి ఆ క్షణంలో అటువంటి ఉద్రేకమే వచ్చింది. అతను కళ్ళు తుడుచుకుంటూ నవ్వాడు. కాని, లోపల గుండె పీచుపీచుమంటూనే వుంది, తన ఉద్రేకంమీద పార్వతి ఏ వ్యాఖ్యానం చేస్తుందో అని.

పార్వతి పూర్తిగా ఒక నిముషంపాటు ఏమీ అననే లేదు. చివరకు చాలా అమాయకంగా "తలనెప్పి చాలా జాస్తిగా ఉందా, బావా ?" అన్నది. తను తలనెప్పి బాధ వల్ల కన్నీరు కార్చాడని ఆమె అనుకోలేదని శంకరం ఊహించాడు. కాని ఆ తెచ్చిపెట్టుకున్న అమాయకత్వంతో తన పరువు కాపాడినందుకు పార్వతిమీద అతనికి చాలా కృతజ్ఞత కలిగింది.

"అన్నీ పట్టిదే. తలనెప్పి లేదు. పోయి భోంచేతాం, పద!" అంటూ అతను లేచినప్పుడు పార్వతి అతని అశ్రువుల ప్రసంగం తీసుకురానే లేదు.

11

శంకరానికీ పార్వతికీ స్నేహమయినతరవాత మూడు రోజులకల్లా వారి స్నేహంమీద ఆర్డినెన్సు ప్రయోగించబడ్డది.

"ఎప్పుడూ వెళ్ళి అతనిదగ్గిర కూర్చుంటావు, తప్పు కాదుటే, అమ్మా? పెళ్ళియీడు పిల్లవూ!" అని నలుగురూ పార్వతిని కోప్పడ్డారు.

"నా ఇష్టం!" అని సమాధానం చెప్పింది పార్వతి. కాని వాళ్ళామాట అన్నప్పటినించీ అతని దగ్గిరికి వెళ్ళటానికి ఆమె కాళ్ళు వెనకటంతగా దూకటం మానినై.

ఆనాడు పార్వతి తన దగ్గిరికి మామూలుగా రాకపోగానే శంకరం చాలా చిత్రమైన విషయం తెలుసుకున్నాడు. ఆ పిల్లతో స్నేహంనించి తను ఏదో అపేక్షిస్తున్నాడు; ఆ స్నేహాన్ని ఎక్కువ చెయ్యటానికి తను అప్రయత్నమైన ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

ఈ రెండు సంగతులూ తెలుసుకోగానే అతనికి మొదట ఆశ్చర్యం కలిగింది. తరవాత తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది. ఆ పిల్ల స్నేహం కోరటానికి తనకేమీ హక్కు లేదు. ఆమెకు తనమీద ఏమైనా మమకారం కలి

గితే దాన్ని మొగ్గలోనే తుంచివెయ్యవలసింది. ఆమె జీవితం మరొకరి జీవితంతో ముడిపడబోతున్నది. ఈ లోపల ఆమెకు ఎటువంటి సుఖములూ లేకుండా ఉండటం క్షేమం.

కాని తన స్నేహభావం దూరంచేస్తే, పాపం, పార్వతి గతి ఏమవుతుందనిపించింది. శంకరం తన అజ్ఞానంలో పార్వతిని తనుతప్ప వేరే దిక్కులేని దాన్నిగా భావించాడు. తనకు పార్వతి తప్ప ఇంకెవరూ లేనట్టే ఆ పిల్లకూ ఇంట్లో మిగతా వారికీ ఉన్న సంబంధమేమిటో అతనికి స్పష్టంగా తెలియదు. ఆమెను గురించి ఎవ్వరూ ఏ మాత్రమూ పట్టించుకున్నట్టుండేవారు కారు.

పార్వతిని గురించి ఆలోచించటం ఉచితం కాదని నిర్ధారణ చేసుకున్న తరవాత శంకరం తనను గురించి ఆలోచించసాగాడు. ముందు తనదగ్గర చిల్లిదమ్మిడీ లేదు. తనకు కాస్తోకూస్తో పైఖర్చుకు కావలిసి ఉంటుందని తన మామగారికిగాని తండ్రికిగాని తట్టలేదు.

"నా చేతులూ కాళ్ళూ కట్టేసి నన్నిట్లా వీళ్ళెందుకు హింస పెడుతున్నారు? వీళ్లకు నే నేమపకారం చేశాను? ఒకవేళ నన్ను నేను హానిచేసుకుని ఉంటే వీళ్ళు నన్ను మరింత బాధించటం దేనికి? నన్ను చూసి వీళ్ళంతా అసూయ పడుతున్నారా? వీళ్ళంతా నన్ను ఇంత నిర్దయతో చూడటం వల్ల యోగ్యులయితే, నన్ను చూసి జాలిపడే పార్వతి యోగ్యురాలనుకోవాలా?" అని ఆలోచించసాగాడు శంకరం. తనని చిన్నతనంలో తల్లిదండ్రులు ఎందుకూ పనికిరాకుండ పెంచకపోయినట్టయితే ఈ చిక్కులో ఇంత నిస్సహాయుడై

ఇరకవలసిన అవసరం ఉండేది కాదేమోనని అతనికి ఆలోచన పోయింది. అతనికి ఆ రాత్రి భోంచెయ్య బుద్ధిపుట్టలేదు. భోంచెయ్యమని అతన్ని కాళ్ళావేళ్ళా పడి ప్రార్ధించినవారు కూడా ఎవరూ లేరు !....

ఆ రాత్రి నిద్రపోబోతూ పార్వతి తల్లిని "అమ్మా! బావ భోంచేశాడుటే ?" అని అడిగింది.

"ఏమో ! నాకు తెలీదు," అని విసుక్కుంది తల్లి.

పార్వతి మంచంమీదినుంచి చివాలునలేచి గబగబా మేడ ఎక్కి శంకరం గదికి పరిగెత్తి "బావా !"అని పిలిచింది.

"పార్వతీ !"

"నేనే, బావా నువ్వు భోంచేశావా ?"

"చేశాను."

పార్వతి మారుమాట్లాడకుండా దిగివచ్చెయ్యసాగింది. కాని సగం మెట్లు దిగగానే ఆమెకు ఏదో సందేహం తట్టినది, మళ్ళీ మేడ మెట్లెక్కి వెళ్ళి "బావా!" అని పిలిచింది. శంకరం పలికాడు.

"అన్నంలో ఏం వేసుకు తిన్నావు ?"

శంకరం నిర్ఘాంతపోయి సమాధానం చెప్పలేదు. పార్వతి గదిలో ప్రవేశించి లైటువేసి అతన్ని సమీపించి చేతులు వెనకపెట్టుకుని అతనివంక నిశ్చలంగా చూస్తూ మాటా పలుకూ లేకుండా నిలబడ్డది.

తన కంగారు దాచటానికి నవ్వుతూ శంకరం "ఏమిటది, పార్వతీ ?" అన్నాడు.

"అబద్ధమాడావెందుకూ ? రా, భోజనానికి."

"ఏం చెయ్యను ? నా కాకలి కావటం లేదంటే నువ్వు వదిలిపెట్టవని అబద్ధం ఆడాను"

"పార్వతి ఎడంగా వెళ్ళి చేతులు కట్టుకుని అతనిపెట్టె మీద కూర్చుని అతనికేసి చూడసాగింది.

ఒక నిమిషం గడిచింది. రెండు నిమిషాలు గడిచినై,

"వెళ్ళి పడుకో, పార్వతీ !"

సమాధానం లేదు. అయిదు నిమిషాలు గడిచింది.

పార్వతి తల్లి మేడ మెట్లెక్కి . వస్తూ, "అమ్మాయి!" అని పిలిచింది. పార్వతి పలకలేదు. తల్లి గది గుమ్మందాకా వచ్చి లోపలికి తొంగిచూసి "ఏం చేస్తున్నావే ఇక్కడా ? వచ్చి పడుకోవుటే? నీ సంగతి నాకేమీ బాగాలేదే !" అన్నది.

"పడుకుంటాను ముందు బావను వచ్చి భోంచెయ్య మను."

"బావ భోంచెయ్యలేదూ ?"

"నువ్వేం కనుక్కుంటున్నావు నీఅల్లుడుగారిసంగతి?"

"నా బతుకులు నువ్వున్నావుగా! అయితే భోంచెయ్యక పోవటమేమీ ? ఏమయ్యా !"

"ఇంకా వేళ కాలేదనుకున్నాను !" అన్నాడు శంక రం పగకొద్దీ,

"బాగావుంది. లేచిరా!" అన్నది అత్తగారు ఆజ్ఞగా.

12

మొత్తానికి పార్వతి తన పట్టుదలతో శంకరానికి కాస్త మర్యాద సంపాదించిపెట్టింది. ఆమెతో వేగలేక అత్తవారు అల్లుణ్ని ఇప్పుడిప్పుడు కాస్త మనిషిని చూసినట్లు చూస్తున్నారు. ఆ పిల్లపద్ధతులు శంకరానికి చూస్తున్నకొద్దీ ఆశ్చర్యం కలిగించినై. అతనికి మరొకందుకుకూడా నవ్వు వచ్చింది—తను ఆ వయసుపిల్లతో నీతిగా ఉండవలసిన ఆవశ్యకత కలగటం!" అటువంటి సమస్య మరొకకెవరికైనా కలిగి ఉంటుందా అనుకున్నాడు శంకరం.

శంకరం అత్తవారింటికి వచ్చిన తరవాత ఇంటికి ఉత్తరం రాయలేదు. తన మామగారికి తండ్రికీ ఏమైనా ఉత్తరాలు నడుస్తున్నవేమో అతనికి తెలియదు. అకస్మాత్తుగా ఒకనాడు అతని తల్లి దిగింది.

ఆవిడ పాపం కొడుకును చూసి ఆనందాశ్రువులు రాల్చింది. వీలయితే కొడుకునూ కోడల్నీ ఇంటికి తీసుకొని పోయే ప్రయత్నంమీదనే ఆవిడ వచ్చింది. అందుకుగాను ఆవిడ భర్తయొక్క అనుజ్ఞ తీసుకురాలేదు. అబ్బాయిని తీసుకుపోతానంటే వియ్యంకుడేమంటాడో తెలియదు. మెల్లిగ వియ్యపరాలితో హెచ్చరిస్తే "చిన్నదాని పెళ్ళి అనుకుంటున్నాము వదినా. అల్లుణ్ని ఇంకా ఉంచుకోవాలని ఉంది!" అని ఇచ్చకాలాడింది. "ఇంటికి రారా నాయనా" అంటే కొడుకు ససేమిరా అన్నాడు. అబ్బాయికి అత్తవారింట బాగా జరుగుతున్నది కదా అనుకుని ఆవిడ వచ్చిన దారి పట్టింది.

13

పార్వతి పెళ్ళి అనుకున్న దానికన్నకూడా త్వరగానే అయింది. విశేష ప్రయత్నం అవసరం లేకుండానే ఆపిల్లకు భర్త దొరికాడు. ఎప్పుడైనా శంకరం పార్వతితో, "నీకు తగిన మొగుడు డబ్బునదొరుకుతాడని నాకు తోచదబ్బా" అని అంటే "పోనీ, ఏం దొరక్కపోతే? ఎక్కడా మొగుడు దొరక్కపోతే అక్క మొగుడే గతి!" అనేది పార్వతి. కాని ఆ పిల్లకు మంచివాడు, అందమైనవాడు, చదువుకుంటున్నవాడు, తగుమాత్రం కలవాడు తడుముకోకుండా దొరికాడు.

"పార్వతి అదృష్టం! పార్వతి గుణానికి తగినట్టుగానే!" అనుకున్నాడు శంకరం. తన భార్యకు వరుడికోసం వెతికి వెతికి వేసారి ఆఖరుకు తనను సంపాదించారు, కాస్త ఈడు తక్కువకు కూడా ఒప్పుకుని. అందుకనే తనకపకారం ఇల్లా ఉంది!"

పాత అల్లుడిమీద కోపం ప్రకటించటానికి శంకరం అత్తవారికి మంచి అవకాశం దొరికింది. వారు కొత్త అల్లుణ్ణి అవసరమైన దానికంటెకూడా అతిగా మర్యాద చేశారు.

ఇదిచూసి సహించలేకపోయిన మనిషి ఒక పార్వతే. శంకరం కూడా గమనించనట్టు ఊరుకున్నాడు. అతని బుద్ధికి ఇవన్నీ ఎంచదగిన విషయాలుగా తోచలేదు.

"మా వాళ్ళ వేషాలు చూస్తే నాకు మండిపోతుంద

బావా! ఇదంతా సహించి నువ్విక్కడ ఎందుకుంటున్నావో నాకర్థం కావటం లేదు. నీకేం ఇల్లులేదా, వాకిలి లేదా?"

"మీ వాళ్ళయినా, పాపం, నన్ను వెళ్ళగొట్టగలనా? నాకు బుద్ధి రావాలనే కాని!"

"నీకేం బుద్ధిరావాలో! అయినా నువ్వెట్లా సహిస్తున్నావంట !"

శంకరం నవ్వి ఊరుకున్నాడు. ఇదంతా ఎందుకు సహిస్తున్నదీ అతనికి తెలుసునుకాని, పార్వతికి చెప్పటం ఉచితం కాదని అతను అదివరకే నిర్ణయించుకున్నాడు.

శంకరం ఇల్లరికం ప్రారంభించి పూర్తిగా సంవత్సరమైంది. ఈలోపుగా అతనికి కలిగిన స్నేహం విశేషం పెరగకపోయినా చాలా బలపడ్డది. మంచి క్షేత్రంలో మొలిచిన మొక్కకు తల తుంచుతుంటే అట్లానే జరుగుతుంది. ఇక్కడ తల తుంచటం కేవలమూ ఒకరి చేతిమీదిగా కాలేదు. అందరి చేతులమీదిగానూ జరిగింది. వాటిల్లో శంకరం చెయ్యికూడా ఉంది. ఏమయినప్పటికీ వాళ్ళిద్దరికీ ప్రపంచంలో వాళ్ళిద్దరికన్న సన్నిహితులూ లేరు.

శంకరం మళ్ళీ భార్యను పలకరించనైనా లేదు. భార్యాభర్తలను ఒకటి చెయ్యటానికి అత్తవారుకూడా ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు. వారి అభిప్రాయమేమిటో శంకరం ఊహించలేక పోయినాడు.

ఈ పరిస్థితుల్లో ఒకనాటి రాత్రి పదిగంటలవేళ తన భార్య తన గదిలోకి వచ్చి వాకిలి దగ్గిరే నిలబడటం చూసి అతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు. దీపం ఆర్పేసి పడుకుని వుండటంవల్ల

మొదట్లో వచ్చినదెవరో కనుక్కో లేక పోయినాడు. ఒక క్షణంపాటు పార్వతేమో ననే భ్రమ కలిగింది, కానిపార్వతి తప్పు చేస్తున్నదానల్లే అట్లా నిశ్శబ్దంగా వచ్చి మౌనంగా నిలబడదు. అటువంటి పని పతివ్రతలకే చెల్లుతుంది. వచ్చిన మనిషి తన ఇల్లాలై వుండవచ్చును. అతను లేచి దీపం వెలిగించాడు. తన భార్యే — మొహానికి చీరచెంగు అడ్డం పెట్టుకుని నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తున్నది.

ఒకప్పుడు శంకరానికి ఇతరుల బాధ యేమాత్రమూ అంటేదికాదు. కాని తను బాధపడటం నేర్చుకున్న తరవాత ఇతరుల బాధచూచి సహించ లేకపోవటం ఒకటి కలిగింది అతనిలో. అతను భార్యను సమీపించి ఆమె మొహానికి అడ్డుపెట్టుకున్న చేతులు రెండూ మెల్లిగా దించాడు. అతని చెయ్యి తగలగానే ఆమె మొహంలోవున్న దుఃఖానికి తోడు భయమూ, ఒక విధమైన అసహ్యమూకూడా జత అయినై. ఆమె సామాన్యంగా అందగత్తెలలో చేరినదైనప్పటికీ ఆ క్షణాన ఆమెను చూచిన శంకరానికి అంత వికృతాకారం ఎన్నడూ చూడలేదనిపించింది.

"ఏం కావాలి నీకు?" అన్నాడు శంకరం గట్టిగా, కాకపోయినప్పటికీ అమితఅసహ్యంతో. ఆమెమాట్లాడలేదు.

"ఇక్కడ పడుకుంటావా ?"

అవునని ఆమె తలవూపింది. వెళ్ళి పడుకోమని శంకరం ఆమెకు తన పక్క చూపించాడు. తరవాత అతను గది బయటికి వచ్చి పిట్టగోడమీద అటొకకాలూ ఇటొకకాలూ వేసికూర్చుని స్తంభాన్ని ఆనుకుని ఏదో ఆలోచనలోపడ్డాడు.

ఒక రాత్రివేళ గదిలోకి వెళ్ళిచూస్తే అతని భార్య అతని మంచంలో పడుకుని నిద్రబోతున్నది. అతను పడక కుర్చీలో పడుకుని అట్లాగే నిద్రపోయినాడు.

మర్నాడు అతను లేచేటప్పటికి చాలా పొద్దెక్కింది. భార్య పక్కమీద లేదు. కుర్చీలో పడుకోవటంవల్ల అతని శరీరమంతా పట్టుకుపోయినట్టయింది. కదలగానే కీళ్ళన్నీ బాధ పెట్టినై మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకుని ఒక విధమైనమత్తులోపడ్డాడు.

ఏదో అలికిడి అయి అతను కళ్ళు తెరిచేటప్పటికి పార్వతి కాఫీతో సహా ప్రత్యక్షమయింది.

"నేనింకా నిద్ర లేవలేదు,అప్పుడే కాఫీ తెచ్చావు" అన్నాడు శంకరం.

"పాపం బావగారికి రాత్రల్లా నిద్ర లేదు కామాలు" అన్నది పార్వతి కొంటెగా నవ్వుతూ. ఆ పిల్ల అటువంటి సరసం తనతో ఎన్నడూ ఆడలేదు. రజస్వల అయినప్పటి నించీ పార్వతికి కాస్త కాస్తవిషయాలు తెలుస్తూ ఉండి వుండాలనుకున్నాడు శంకరం.

ఆమె వెళ్ళిపోబోతూంటే "పార్వతీ! ఒకమాట"అని పిలిచాడతను.

"నీళ్ళు తెచ్చి బావగారికి మొహం కడుగుతాను."

"తొందర లేదులే ఇట్లా రా !"

పార్వతి వచ్చి నిస్సందేహంగా అతను పడుకున్న కుర్చీ చేతిమీద కూర్చుని "ఏమిటి ?" అన్నది.

"రాత్రి మీ అక్కయ్య నా గదిలోకి వచ్చి ఎందుకు పడుకుందీ ?"

"తప్పా ?"

"కార్యం కాకపూర్వమే పెళ్ళాన్ని మొగుడి దగ్గరికి పంపుతారా ? అది ఆచారమేనా ?"

"అన్నీ ఆచారం ప్రకారమే జరుగుతున్నయ్యా ? కార్యం కాకుండానే ఆడదానికి నెల తప్పటం ఆచారమా?"

శంకరం నిర్ఘాంతపోయి "ఏమిటనీ ?" అన్నాడు.

పార్వతి రహస్యంగా "మా అక్కయ్యకు రెండోనెల కూడా వెళ్ళుతుంది. ఏమిటా ఆశ్చర్యం ! అంతా నీకు తెలీ నట్టే !" అన్నది నవ్వుతూ.

శంకరానికి ఒక్కసారిగా తల తిరిగిపోయింది. అతని మొహం పాలిపోవటం చూసి పార్వతి నివ్వెరపోయింది. అతి ప్రయత్నంమీద మనస్సు చిక్కబట్టుకుని "పార్వతీ, నిజంగా నా కేమీ తెలియదు. ఈ క్షణంవరకూ నా పెళ్ళాం మొహం ఎట్లా వుంటుందో నే నెరగను !" అన్నాడతను.

ఈ సారి పాలిపోవటం పార్వతి మొహం వంతు. ఆ మె "మా అక్కయ్య—"అని పైన ఏమీ అనలేకపోయింది.

పార్వతి కంగారుచూసి శంకరం నిబ్బరం తెచ్చుకో గలిగాడు.

"ఈ సంగతి ఎవరితో అనకుసుమా ! ఎందుకూ? అవ సరం ! నావంటిదే నా పెళ్ళామూనూ. ఒకరికొకరు తెగి పోయినాం." అన్నాడతను.

15

ఇది జరిగిన తరవాత శంకరం ఇల్లరికపు జీవితంలో రెండు మార్పులు జరిగినై. అతన్ని అత్తవారు కొం

మర్యాదతో చూడసాగారు; పార్వతిని గంటలతరబడి దగ్గర కూర్చోబెట్టుకోవటానికి అతనికి స్వాతంత్ర్యంకూడా వచ్చినది.

పార్వతిలోకూడా మార్పు కలిగింది. ఆమెలో వెనక వుండిన పొంగూ, ఉత్సాహమూ జారిపోయినై. ఆమె మాట్లాడుతున్నా, ఏ పనిఅయినా చేస్తున్నా, ఒంటరిగా ఉన్నా ఏదో ధ్యాననిమగ్నురాలల్లే,ఏదో పీడకల కని మరవలేకుండా వున్నదానల్లే ప్రవర్తించసాగింది. ఆమె తనను పూర్వం చూస్తున్నట్టు చూడటంలేదని శంకరం ఊహించాడు. ఆమె ఇప్పుడు తన ఎదటినించిపోదు, కాని వెనకటి మాదిరిగా చనువుగా దగ్గరికి రాదు.

శంకరం నాలుగైదుసార్లు ఆ విషయం తరిచినమీదట 'నాకునిన్ను చూస్తే ఏమిటో భయంగాఉంటున్నది!' అనిపార్వతి బయటపెట్టింది. "నువ్వేమిటో కొత్త వాడల్లే కనిపిస్తున్నావు."

"ఏమిటా కొత్త ?"

"మా అక్కయ్య చేసిన పని ఎట్లా సహించావు ?"

"మీ అక్కయ్యేమిటి! ఎంతమంది చెయ్యటంలేదు ! నేను చెయ్యలేదా ?" అన్నాడు శంకరం నవ్వుతూ.

"అట్లా మాట్లాడకు బావా! ఆ మాటలు నాకు కపటంగా కనిపిస్తయి"

"నేను కపటంగా మాట్లాడటంలేదు."

"అయితే నువ్వు మరి మా అక్కయ్యతో మామూలుగా కాపరం చెయ్యబోతున్నావా ? నేను నమ్మను. నీ మొహం ఆ రోజున ఎట్లా పాలిపోయిందో నేను మరిచిపోయినాననుకున్నావా ?"

శంకరం కాస్సేపు మాట్లాడలేదు.

"మీ అక్కయ్య చేసిన పని నేను ఆమోదించానంటున్నానా ? నాకు మీ అక్కయ్యమీద మమకారం ఉంటే బాధపడిఉందును. కాని ఒకటి చెబుతున్నాను, పార్వతీ ! మీ అక్కయ్య చేసినపని నువ్వో చెయ్యదలిస్తే భయపడుతూ చాటు చాటుగా చెయ్యకు. అందులో మానుషం ఏమీ లేదు, పార్వతీ! నన్ను చూడగానే మీ అక్కయ్య ఏడిచి రాగాలు పెట్టి నిలువుగా వణకకుండా ఉంటే అరక్షణంలో క్షమించగలుగుదును, తను చేసినపనికి తనే భయపడుతున్నది, పశ్చాత్తాప పడుతున్నది, గట్టుకోలేకుండా ఉంది. నే నా మనిషి మొహం చూడలేను. మనిషి జన్మ ఎత్తిన తరువాత చచ్చినా ధైర్యంగా చావాలి, అసహాయతను చూస్తే నాకు [illegible]ంత మంటో చెప్పలేను"

పార్వతి కొంచెం వుండి మళ్ళీ వెనక ఎన్నడో వేసిన [illegible] వేసింది, "నీ కిక్కడ ఏముంది, బావా ? ఇదంతా [illegible] ఎందుకుంటున్నావు.

"వెళ్లిపొమ్మన్నావా?" అన్నాడు శంకరం నవ్వుతూ

"అది కాదు, ఎందుకు వెళ్ళిపోమంటాను !"

పార్వతి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు వేస్తున్నదో ఊహించాలని శంకరం ప్రయత్నించాడు. నేను నీ కోసమే ఉన్నానని తను సమాధానం చెబితే విన్నాలని పార్వతి ఉద్దేశమా? తన మనస్సు పార్వతి ఆ మాత్రం గ్రహించకుండా వుందా? ఏమో ! పార్వతికి ఏమంత ఏళ్ళు నిండినై? ఏమనుభవం వుంది? "నా ఈడుకు నేను విరక్తిగా చూట్లాడితే నువ్వు

నమ్మితావో నమ్మవో కాని, నాకు జీవితంలో ఏముంది పార్వతీ? నేనిక్కడ ఎందుకున్నానని అడుగుతున్నావు. నేను ఆత్మ పరీక్ష చేసుకుని ఎందుకు జీవించి వున్నానని అడిగితే సమాధానం లేదు. మొన్న మొన్నటివరకూ నాకు జీవితంలో ఒక అనుభవం లేదు, మరొకరి అనుభవంతో సానుభూతి లేదు. నన్ను మా అమ్మా నాన్నా అట్లా పెంచారు. వాళ్ళ తుచ్ఛమైన ప్రేమ తప్ప నాకింకేమీ తెలియదు. వాళ్ళు నా కష్ట సుఖాలు ఈషణ్మాత్రమైనా తెలియకుండా నన్ను ప్రేమించారు. ఈ క్షణాన వాళ్ళ ప్రేమ నాకు గవ్వ ఖరీదు చెయ్యదు. ఆ తరవాత స్వేచ్ఛ కాస్త లభించింది, ఆ అవకాశం దొరకగానే నాకు తుచ్ఛమైన అనుభవం దొరికింది, నా మనసు పరవశం కావటానికి. తాగుడుతో శరీరాన్ని పరవశం చేశాను. నాలో ప్రేమించే శక్తి వుంది. కాని దాన్ని వినియోగించటానికి సరిఅయినవాళ్లు దొరకలేదు. దొరికిన వాళ్ళమీద వినియోగపరిచాను. జరిగిందానికి నే నేమి చింతించటం లేదు. అదంతా మరొక విధంగా జరిగి ఉండటం అసంభవం నాకు లోకజ్ఞానం లేదు—ఇప్పటికికూడా. కాని పోతే మెల్లిగా నన్ను నేను తెలుసుకుంటున్నాను. తెలుసుకున్న కొద్దీ నాకు ముందు ముందు జీవితంలో ఏమీ ఉండదని స్పష్టమవుతున్నది.

ఇక్కడికి వచ్చిన తరవాత నాకు కొత్త అనుభవం చాలా అయింది. ఇక్కడ నాకేమీ లేదని తోస్తే ఇక్కడినించీ లేస్తాను. కొందరి కొందరి మాదిరిగా నాకు అన్ని రకాల అనుభవమూ అవసరం లేదు, బహుశా నేనిక జీవితం